

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Sacramentis in Genere, & duobus primis in specie

Bosco, Jean a

Lovanii, 1665

Concl. X. Sacramenta tunc solùm conferunt gratiam habitualem (eadem est ratio de caractere) quando post realem sui susceptionem completè significant: auxilia verò specialia tempore opportuno, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73340)

Scitur.

statim replicans post verba citata: *Et si dicat, quod habitus supernaturalis non est talis, quia datur ad perfectionem recipientis. Respondet: Habitus supernaturalis potest esse disponens ad actum bonum, licet non sit eius principium elicivum proximum vel sufficiens: & hoc modo fides infusa non est principium sufficiens (se solâ) elicivum actum credendi, nec charitas infusa elicivum actum diligendi; sed inclinât (coëfficiendo) ut concurrentibus alijs necessarijs actus bonus elicatur: & ita dico, quod aliquis habitus supernaturalis potest remotius & imperfectius, non coëfficiendo physicè, sed objective movendo causam physicam, inclinare ad actum bonum; & talis ponitur character tanquam primò & remotissimè disponens ad actus bonos. Ergo ex mente Doctoris de facto non tantum fides & charitas sunt habitus boni, quia inclinant ad actum bonum; sed etiam character: quippe Sacerdos v. g. si cætera requisita ad sint, nunquam invalidam efficiet consecrationem; ipsa quoque consecratio ex objecto suo bona ac honesta est, quàmvis ex circumstantijs moraliter possit vitari, quemadmodum etiam actus fidei, spei ac charitatis, ut suo loco ostendemus.*

His ita constitutis de causalitate & effectibus Sacramentorum, accedo ad ultimam controversiam hujus Sectionis, quæ versatur circa tempus, quo Sacramenta conferunt suos effectus. De hoc tempore varia varij commentantur: hæc autem est nostra opinio:

CONCLUSIO X.

Sacramenta tunc solum conferunt gratiam habitualem (eadem est ratio de characterè) quando post realem sui susceptionem completè significant: auxilia verò specialia tempore opportuno, dummodò gratia habitualis non sit amissa.

146. Sacramenta non conferunt illum effectum ex opere operato ante realem sui susceptionem.

Suppono Sacramenta non conferre illum effectum ex opere operato, antequam realiter suscipiantur: siquidem, ex communi sententia, opus operatum significat opus applicatum sive exhibitum; atqui votum v. g. Baptismi, non est Baptismus applicatus sive exhibitus; ergo gratia justificans, quæ subinde acquiritur per votum Sacramenti, si videlicet sit perfecta contri-

tio vel formalis amor Dei super omnia, non confertur ex opere operato; sed ex opere operantis, tanquam meritum congruum aut condignum. Patet: quia alioquin etiam character imprimeretur, cum sit effectus immediatior, & disponens (ut dictum est) ad gratiam habitualementem, quod tamen à nemine admittitur, ne cogatur consequenter asserere, Catechumenum post votum Baptismi non posse re ipsâ baptizari; ratio namque, ob quam Baptismus iterari non potest, est, quod imprimat characterem indelebilem, qui non potest iteratò imprimi: ac proinde Baptismus esset liber, hoc est, non necessarius ad salutem, contrarium definiente Concilio Trident. sess. 7. can. 5. *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem; anathema sit.*

Adde, non omne votum Sacramenti (ut mox insinuavi) habere effectum gratiæ; docet etenim Concilium Trident. sess. 14. cap. 4. contritionem imperfectam; etsi voluntatem peccandi excludat, adeoque etiam si includat votum Baptismi aut Pœnitentiæ, sine Sacramento realiter suscepto non justificare, ibi. *Et quàmvis (imperfecta contritio) sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandum disponit.* Quando ergo ibidem docet: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritum, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam; non est intentio Concilij tribuere effectum gratiæ vel ipsi Sacramento, vel ejus voto, tanquam operi operato; sed contritioni perfectæ; quæ includit votum Sacramenti, tanquam operi operantis.*

Eodem modo explicat idem Concilium Sanctos Patres, qui subinde docent per desiderium Sacramenti v. g. Eucharistiæ, percipi fructum ipsius: ita enim loquitur sess. 13. cap. 8. *Quoad usum autem rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum Eucharistiæ accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter; illos nimirum, qui voto proposito illum celestem panem edentes, fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, fructum eius & utilitatem sentiunt.*

Nota: *Fide vivâ, quæ per dilectionem operatur.* Dilectio ergo est, quæ velut meritum de condigno operatur in homine justo eandem seu similem gratiam ei, quæ acquiritur per Sacramentum re ipsâ susceptum; atque

147. Qualiter intelligendū Patres docentes per desiderium Sacramenti accipi illius fructum, explicat Trident.

atque adeo per votum Sacramenti aliquando accipitur effectus Sacramenti, non in ratione effectus (ut ita dicam) sed in similitudine naturæ: quomodo quandoque dicimur acquirere effectum ignis per solem, nimirum calorem. Alij dicunt, per Sacramenta ante susceptionem non acquiri gratiam effectivè, sed objectivè solum; quod in idem redit, ac si diceres: Sacramentum est subinde objectum secundarium actus contritionis aut amoris Dei, quo merito efficitur vel augetur gratia sanctificans.

148. Dices: Convenit divinam misericordiam ita instituisse Sacramenta, ut per votum applicari possint, quando realis applicatio est impossibilis, ut ita humanæ infirmitati & necessitati melius sit provisum: sicut etiam ante Christi adventum fides viva passionis ejus eam applicabat ad justificandos peccatores.

981. 113. Licet voto Sacramenti efficaciam gratia Deus annectere poterit, non sequitur quod voluerit. S. Aug.

Respondeo ex psal. 113. v. 11. Deus autem noster in celo: omnia quaecumque voluit, fecit. Non dicit Psalmista: Omnia quaecumque potuit; non enim potentia Dei est ratio agendi ad extra, vel potius ipsa actio ad extra; sed voluntas. Attende quid dicat D. Aug. lib. 11. de Gen. ad litteram cap. 10. Sed posset (inquit) etiam ipsorum (malorum hominum & Angelorum) voluntatem in bonum convertere, quoniam omnipotens est. Posset planè. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur noluerit, penes ipsum est. Quis enim audeat (inquit idem Sanctus Doctor lib. 14. de Civit. cap. 27.) credere aut dicere, ut neque Angelus, neque homo caderet, in Dei potestate non fuisse? Sed hoc eorum potestati maluit non auferre: atque ita quantum mali eorum superbia, & quantum boni sua gratia valeret, ostendere. Potuit igitur Deus ita instituisse Sacramenta, ut illorum votum, etiam alienum, sufficeret ad effectum conferendum; & certè divina bonitas sic magis se ostendisset in necessitate parvulorum, qui per actum proprium nequeunt salvari. Num propterea fecit? Potuit velle efficaciter omnes homines salvos fieri: num propterea voluit? Quis audeat asserere? Non simus ingrati (inquit lumen Ecclesiæ S. Aug. lib. de bono Persever. cap. 8.) quod secundum placitum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ tam multos liberat misericors Deus de tam debita perditione, ut si inde neminem liberaret, non esset iniustus: ex uno quippe omnes in condemnationem non iniustam iudicati sunt ire, sed iustam. Qui ergo liberatur, gratiam diligit; qui non liberatur, debitum agnoscat.

149. Differentia inter passionem Christi,

Præstabat omnino: nam ex voluntate Dei à solo Christo debebat passio perferri pro omnium hominum salute; ita ut quantum erat ex parte sua, sufficeret ad omnes salvandos. Contra vitium originalis peccati (inquit S. Prosper in Responione ad primam objectionem Vincentianam) quo in Adam omnium hominum corrupta & mortificata natura est, & unde omnium concupiscentiarum morbus inolevit, verum & potens ac singulare remedium est mors filij Dei Domini Iesu Christi: qui liber à mortis debito, & solus absque peccato, pro peccatoribus & debitoribus mortuus est. Quod ergo ad magnitudinem & potentiam præstij, & quod ad unam pertinet causam generis humani; sanguis Christi redemptio est totius mundi.

At verò Sacramenta novæ legis à Christo instituta sunt, ut à singulis realiter suscipiantur; & ita ijs solum profunt, qui de facto ea realiter suscipiunt, quidquid nonnulli sine fundamento contradicant.

Venio ad conclusionem, cujus prima pars, scilicet Sacramenta conferre gratiam, quando completè significant, ab omnibus conceditur: tunc enim, & non antea, simpliciter appellari possunt Sacramenta: ergo tunc, & non antea significant, & suâ significatione efficiunt gratiam justificantem. Potuisset quidem gratia, si Deo ita placuisset, paulatim continuo, ac sic quodammodo successivè conferri, quamdiu continuatur actio sacramentalis à principio usque ad finem: de facto tamen sic fieri nullum omnino est indicium; alioquin qui moreretur post inchoatam formam Baptismi ante prolationem verbi baptizo, sive quo nondum est Baptismus; hic (inquam) salvari posset sine Baptismo & sine contritione; quippe minimus gradus gratia sufficit ad justificationem, ac consequenter ad salutem, ut omnes Theologi farentur, qui tamen pro absurdo habent illud consequens.

Si autem à me quaeritur, quandonam Sacramentum sit sufficienter completum? Respondeo facilè, quando post materiæ positionem ita prolata est forma, ut suam habeat significationem, aut quando post formæ prolationem materia censetur sufficere, v. g. sufficiens aqua applicata est corpori, ut quis dicatur lavari. Sed quando hæc sunt? An fortè in tempore, an putas in instanti? In tempore determinato, an verò in tempore indeterminato? In instanti extrinseco, an verò in intrinseco? Quæstio intricata, quæ plurimorum torfit ingenia, & plurima folia atramento denigravit, inutilis planè in ordine ad praxim; ideoque,

si ante exhibitionem per fidem vivam applicam. & Sacramenta. S. Prosper.

150. Sacramenta conferunt gratiam, quando completè significant.

Quando sunt sufficienter completa.

ideoque, longiorem discussionem Philosophis, quibus propria est, relinquendo, tribus verbis sic eam perstringo.

151.
Quando conferatur gratia, si continuum successivum componatur ex totis instantibus sibi mutuo immediatè succedentibus.

In primis si continuum successivum componatur ex solis instantibus sibi mutuo immediatè succedentibus, res est plana; videlicet gratiam conferri in ultimo instanti intrinseco, hoc est, in illo instanti, in quo ultima syllaba v. g. verborum incipit intrinsecè esse prolata, ita ut faciat perfectum sensum, id est, ut verum sit dicere: Sacramentum jam est, & immediatè ante non fuit; quippe in hac sententia, omnia entia etiam successiva, inciperent & desinerent in instanti intrinseco.

152.
Quando, si componatur ex divisibilibus sine fine sententia prima.

In alia autem sententia, quæ componit continuum ex divisibilibus, sive ex partibus majoribus & minoribus sine fine, meritò dubitatur. Communius dicitur Sacramenta, quæ in actione transeunte consistunt, producere gratiam in instanti extrinseco Sacramenti, seu quod est primum non esse actionis sacramentalis, quando verum est dicere: jam non est Sacramentum, & immediatè ante fuit. Fundamentum unicum est, quòd videantur Sacramenta debere conferre effectum in aliquo instanti; nam gratia, utpote ens permanens, non potest incipere nisi in instanti, idque sibi intrinseco; ens autem successivum (quale est actio sacramentalis) non completur nisi in instanti sibi extrinseco, quippe post quodlibet instans intrinsecum sequitur adhuc pars.

Objectio contra illam.

Sed contra: Cùm antecedenter existat Sacramentum, ut quid differtur ejus operatio? Certè si hæc sententia foret vera, sequeretur ritè dispositum posse recipere Sacramentum informe, si nimirum instans extrinsecum Sacramenti esset etiam idem instans extrinsecum vitæ hominis recipientis; nullus siquidem justificatur post mortem, qui usque ad illam fuit in peccato mortali. Similiter peccans in isto instanti extrinseco, non reciperet gratiam, etsi totum Sacramentum dispositus recepisset.

Sententia secunda.

Nec magis vera apparet opinio asserens effectum conferri in ultimo instanti terminativo intrinseco: nam esto talia instantia dentur, sicut & copulatia, quod utrumque valdè incertum est; cur Sacramentum non potiùs aget in parte sui essentiali, quàm in termino? Deinde, quid si in isto termino quis peccaret, nonnè careret gratiâ, etsi totum Sacramentum dispositus recepisset?

153.
Entia permanentia, licet in instanti ordinariè producantur.

Est ergo notandum Primò, entia permanentia, quamvis in instanti (secundùm communem opinionem Philosophorum) ordinariè producantur, quando causa suf-

ficiens est, & nullum reperit impedimentum; reverà tamen in tempore incipere posse & definire. Ratio est manifesta: quia eadem res, quæ hoc instanti intrinseco incipit existere, continuatur integra & tota simul, quantum est ex parte sua, in ea temporis parte, quæ hoc instans immediatè consequitur, idque per eandem prorsus actionem (saltem communiter) quæ incipit: si ergo res eadem antea extitisset, & in hoc instanti esset destructa, cur non posset actio illa (atque aded illa res) poni immediatè post hoc instans, & vocari prima productio; siquidem immediatè ante res non erat; & etiam conservatio, quatenus intelligitur interim aliquid temporis effluxisse, & sic ipsa ex parte temporis, priùs & posterius extitisset? Et idem argumentum formari potest circa rei defitionem, quæ tota simul ex parte sua est in tempore, quod immediatè sequitur instans, in quo res permanens dicitur desisse.

Declaro rem exemplo: Ponamus globum perfectè sphericum in perfectè plano; dicunt omnes, quòd tangent se in indivisibili (si dentur) id est, punctum globi, punctum plani. Trahatur ergo globus ab oriente in occidentem sine saltu & sine motu circulari, punctum globi indivisibile in se tanget necessariò immediatè partem illam lineæ, quæ punctum plani sequitur, in quo globus quiescebat (non enim puncta sequuntur se immediatè, ut est communis opinio) quæ utique divisibilis est; & ita indivisibile correspondebit divisibili immediatè & proximè: si autem hoc fieri potest per motum seu tractionem globi, haud video, cur non etiam per primam globi in plano positionem. *Sphæra* (inquit Scot. 2. *Scot.* dist. 2. q. 9. n. 36.) *super planam mota, describit in plano lineam; & tamen non tangit nisi in puncto: ergo illud punctum pertransit totam lineam; & tamen non propter hoc tota linea illa, quæ sic pertransitur à puncto, componitur ex punctis.*

Sic ergo dicimus nos, rem permanentem indivisibiliter, & secundùm se totam, ac simul (ut sic dicam) ex parte sua correspondere posse immediatè temporis in se divisibili; adedque divisibiliter ex parte temporis; & sic res permanens incipiet ac definit aliquo modo successivè, non ex parte sua, quasi una pars priùs, altera posterius; sed ex parte temporis extrinseci habentis partes priùs & posterius, cui immediatè ac indivisibiliter res illa permanens ex parte sua correspondet.

Notandum secundò, talem esse motum seu actionem, qualis est ejus terminus; v. g. talis est motus, cuius terminus est ejus terminus.

154.

Talis est motus, cuius terminus est ejus terminus.

quia ubi, quod sol acquirat ab oriente in occidentem, non potest partes suas habere simul existentes; ipse etiam motus diurnus eodem modo est successivus: quia verò species visibiles habent totum suum esse simul, earum productio non est etiam successiva. Denique quia calor ab igne productus non accipit omnes suas partes intensivas simul ob resistantiam subjecti, aut lumen ob impuritatem medij; simul tamen esse possunt, & tandem sunt; hujusmodi qualitates (& consequenter earum productio) non sunt propriae & intrinsecè entia successiva, cum successio importet negationem simultaneae existentiae partium; sed solum extrinsecè, quia scilicet diversae partes harum qualitatum correspondent diversis partibus temporis, quae successivae sunt & simul esse nequeunt. Hujusmodi ergo qualitates etiam secundum singulas suas partes reverà & intrinsecè sunt entia permanentia; & tamen constat, quòd aliqua earum producantur in tempore, quandoquidem producantur actione continuà, & non interrupta.

Idem omninò dicendum videtur de anima rationali, quae licet omnino indivisibilis sit, adeòque non possit produci successivè ratione partium; possunt tamen centum v.g. animae produci successivè, si videlicet continuò producantur; cur enim Deus debeat interrumpere actionem productivam secundae animae, cum manu teneat conservationem primae, quae tamen profus est ejusdem rationis? Quidni idem potiori ratione dici queat de gratia sanctificante? quippe constat gradibus intensivis, quemadmodum calor & aliae qualitates materiales. Sicut ergo pars caloris producitur in tempore; sic quoque pars gratiae produci possit, & de facto produceretur, si Deo ita placuisset Sacramenta instituire. Cur ergo non possit tota in tempore causari, cum omnes gradus ejusdem rationis sint?

His praenotatis, meliùs & veriùs dicitur, gratiam conferri per Sacramenta aliquando in tempore, aliquando in instanti. Ratio patet ex dictis: quia tunc causatur gratia, cum Sacramentum est perfectum & completum; atqui verisimile est subinde in tempore, subinde in instanti intrinsecè & essentialiter completi Sacramentum; ergo &c. Minor probatur: quia ultimus sonus, v.g. quo posito Sacramentum censetur esse completum, item contactus seu praesentia localis aquae ad corpus, v.g. quae sufficit ut corpus dicatur lavari, ex se sunt entia permanentia, adeoque & in tempore & in instanti sibi intrinsecò incipere possunt, & verisimiliter

nunc hoc; nunc illo modo incipiunt, cum sequantur motum localem, qui secundum aliquid sui est in instanti, secundum aliquid in tempore; quando autem illud aliquid sufficit ut Sacramentum sit perfectum, hoc ipso producitur gratia, ut dictum est.

Confirmatur ex Sacramento Eucharistiae, cujus usus aliquamdiu permanet, & tamen probabile est non solum eo tempore, quo species sacramentales trajiciuntur per cephagum; sed etiam toto tempore, quo permanent incorruptae in stomacho, successivè gratiam conferre vel augere, si dispositio lumentis augeatur, ut suo loco videbimus.

Objicitur primò: Tempus, quod immediate est post instans, est omninò indeterminatum; atqui implicat effectum determinatum, qualis est gratia, produci in tempore indeterminato; alioquin posset Deus producere certum hominem in anno incerto, ita ut nullus certus posset assignari, in quo esset productus.

Respondeo distinguendo majorem: negando quidem, si per indeterminatum intelligas indefinabile; clarum siquidem est, quòd designari ac demonstrari possit, utpote alteri simili parti temporis aequalis concedendo autem, si per indeterminatum concipias impraecisum ac incommensuratum; nam tempus illud non potest ita praecise designari, ut ei secundum se totum adaequatè commensuretur prima productio gratiae, sed inadaequatè solum, ratione minoris ac minoris partis in infinitum divisibilis, cum quaelibet pars temporis sit continua, adeòque divisibilis in infinitum: idque omnes dicere debent de conservatione gratiae, quae respondet parti temporis. Porro hoc sensu posse effectum certum ac determinatum correspondere tempori indeterminato, ostendimus exemplo globi perfectè rotundi tangentis planum per aliquod sui indivisibile, planum (inquam) immediate in parte divisibili, seu in linea, quae, utpote continua, non tangitur secundum se totam, sed secundum partem ulterius divisibilem in infinitum.

Objicitur secundò: Contritus in instanti justificatur; ergo similiter qui suscipit Sacramentum: enim verò solus Deus est causa physica potens & inimpedibilis, adeoque non est ratio producendi gratiam tardè ac successivè. Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est: quia contritio ordinariè elicitur & perficitur in instanti, quandoquidem nec habeat impedimentum in sui productione, nec ordinariè alligata sit enti per se vel per accidens successivo, & quemad-

156.
Obiectio
prima.

157.
Obiectio
secunda.

o

155.
Verius dicitur gratiam conferri per Sacramenta aliquando in tempore, aliquando in instanti.

quemadmodum gratia Sacramentalis.

158.
Objectio
tertia.

Obijcitur tertio: Eodem modo produ-
citur gratia in Sacramento, sicut caufatur
corpus Christi sub speciebus; sed illud, ut-
pote substantia, in instanti producit; ergo
&c. Respondeo ex dictis, substantiam & in
tempore & in instanti sibi intrinseco inci-
pere posse, adeoque etiam corpus Christi in
Eucharistia verisimiliter utroque modo poni;
sequitur namque ejus positio pronuntia-
tionem formæ seu sonum, qui licet non pro-
ducatur per motum localem linguæ ac den-
tium (hic enim motus est tenuissima quæ-
dam entitas præcisè & adæquatè terminata
ad ubi) eum tamen prærequirit & sequitur.

159.
Proponitur
sententia
Lugonis.

Hæc pauca ex multis, quæ videri pos-
sunt apud Scriptores tum antiquos, tum no-
vos. Solùm subjicio sententiam Em. Lugo-
nis, quæ ex parte convenit cum nostra jam
explicata. Ego (inquit) disp. 4. sect. 6. n. 123.
consequenter ad illam sententiam philoso-
phicam de compositione continui potius
dicerem gratiam conferri, non quidem in in-
stanti ultimo terminativo intrinseco vel ex-
trinseco Sacramenti, nec in tempore inde-
terminato ante ultimum instans; sed tem-
pore aliquo determinato post aliquod in-
stans continuativum. Nam quando incipit
proferri ultima syllaba, potest quidem pro-
ferri ita leviter, ut non sufficiat illa prola-
tio, nisi extendatur & fiat major; quare ve-
niri potest ad aliquod instans, post quod si
rursus extendatur & protrahatur prolatio,
sufficit ad debitam prolationem, quæcum-
que & quantulacumque sit illa extensio:
hæc autem extensio fieri debet in tempore
immediato post illud instans, quia tunc in-
cipit Sacramentum esse perfectum & vali-
dum: incipit autem gratia per ultimum
non esse, quia in illo instanti præcedenti ve-
rum esse dicere: nunc ultimò gratia non est,
immediatè post hoc erit. Ita ille.

160.
Probatio
secundæ
partis con-
clusionis.

Venio ad secundam partem conclusionis,
quam hæud difficilè est probare, etiam ab
experientia quotidiana; quoties enim sus-
cipimus Sacramenta Eucharistiæ & Pœni-
tentiæ, & tamen minimè sentimus auxilia
gratiæ actualia? Et quæ alia ratio, nisi quòd
istà auxilia non dentur statim completo Sa-
cramento, sed cùm occasio exigit, vel dis-
positi sumus, v.g. dum instat confessio fidei
coram Tyranno, cùm onera matrimonij su-
stinenda sunt, vel quis vacuus distractionibus
aptus est percipiendæ dulcedinis spiritualis?

Ratio dis-
paritatis in-
ter gratiam
habitualem
& actualem.

Porro ratio disparitatis inter gratiam ha-
bitualem & actualem est, quòd cùm illa sit
quid permanens, & habitus qui infundun-
tur simul consistere possint, non est cur dif-
ferantur, quando subjectum est dispositum

& indigens: auxilia verò actualia, cùm
non sint quid unum, & nonnumquam den-
tur ad diversos effectus, qui quandoque si-
mul exerceri non possunt, ac in præsentia
sæpè non sit indigentia, commodius juxta
subjecti necessitatè diversis temporibus con-
ceduntur: sic tamen, ut statim accipiatur jus
ad illa; & hoc fit ex vi ipsius institutionis,
quæ facta est modo accommodato ipsi effectui.

Tertiam partem conclusionis, sive restri-
ctionem secundæ, indicat S. Cyprianus (vel
quicumque est auctor) Ser. de Ablutione
pedum, ibi: *Deus reversis dat, ut iterum pos-
sint eis Sacramenta prodesse, quorum si penitenti-
a non subesset, nullo modo deinceps experiri
possent effectum.* Et ratio est: quia gratiæ præ-
venientes non sunt effectus Sacramenti nisi
secundarius, ratione scilicet gratiæ sanctifi-
cantis, tanquam radicis cuiusdam, aliquo
modo eas exigentis: Sacramenta quippe di-
versa ad diversos fines sunt instituta, ad quos
necessaria est gratia sanctificans; quia tamen
sola non sufficit, adduntur ei auxilia gratiæ.
Quidni igitur vel gratiâ habituali non col-
latâ, vel postmodum amisâ, ipsa quoque de-
ficiant; quæ eâ mediante conceduntur?

Atque hic videtur esse communis sensus
fidelium, qui existimant Sacramenta cum
obice suscepta v.g. Eucharistiam, nullum
jus expeditum ad specialia auxilia conferre,
juxta id, quod cantat Ecclesia de hoc Sa-
cramento: *Mors est malis, vita bonus.* Ergo
non adfert tunc jus ad auxilia uberiora; alio-
quin aliquam afferret sanitatem; illa enim
sunt auxilia gratiæ sanatis; & per consequens
per multas communioniones in peccato habe-
ret homo plurima auxilia ad resurgendum,
& non peccandum; cujus oppositum omnes
credunt. Ita Lugo de Sacramentis disp. 4.
sect. 3. n. 29. Equidem sufficeret ad veri-
tatem tantus Ecclesiastici, quòd accipiens
Sacramentum in malo statu, peccaret novo
peccato mortali.

Addit Card. Hoc etiam sonant verba illa
formæ sacramentalis in Diaconatu: *Accipe
Spiritus Sanctum ad robur, ad resistendum dia-
bolo & tentationibus eius;* ubi auxilia ad resi-
stendum diabolo non promittuntur, nisi
per adventum Spiritus Sancti, qui non ad-
venit, nisi per infusionem gratiæ habitualis.
Ex quo patet, quantâ sollicitudine debeamus
conservare gratiam habitualement in Sa-
cramento acceptam, ne destituamur actua-
libus in tempore opportuno: quamvis enim
quandoque concedantur etiam ijs, qui gra-
tiâ exciderunt, rariùs tamen & incertius,
utpote ex pura Dei misericordia, non ex
Sacramenti vi & opere operato.

Nolo tamen hinc inferas: ergo peccator
sub

161.

Tertia pars
Conclusio-
nis indica-
tur à Cy-
priano,

Probatio.

162.

Non sequitur peccatorem sub gravi obligatione situm teneri ad poenitentiam

sub gravi obligatione absque mora tenetur poenitere, ne forte tempore opportuno careat illis auxilijs; satis siquidem est, quod non ponat obicem principali effectui, quando Sacramentum suscipit. Ostendo in eo, qui suscepit Eucharistiam, & illa adhuc existente in stomacho peccavit mortaliter; nullus enim docet, eum de novo peccare mortaliter, si mox non resipiscat, quamvis probabiliter impediatur ulteriorem effectum, immo tamen certò impediatur.

163. Oppositum Conclusionis à quibusdam censetur probabile.

At nunquid doctrina nostra certa? non desunt qui oppositum censent probabile, eò quod gratia praevenientes nullam habeant cum sanctificante naturalem connexionem, & aliunde saepe contingat, constitutum extra gratiam indigere huiusmodi auxilijs non minus, immò saepe magis, quam constitutum in gratia; v.g. ut compati servet fidem &c. sicut (inquit quidam Auctor) in simili dictum est de caractere.

Non rectè hic fit argumentum à simili de caractere.

Simile profectò nimium claudicans: etenim character est quaedam dispositio ad gratiam habitualement consequens immediatè substantiam Sacramenti, ita quod quisquis validè suscipit Sacramentum, suscipiat indubiè characterem, ut ut peccet in ipsa susceptione. Innoc. III. cap. Maiores de Baptismo; ibi: Sicut & is, qui fidè ad Baptismum accedit, characterè suscipit Christianitatis impressum.

Innoc. III.

Adde, non obstante inaequalitate gratiae habitualis, omnes characteres ejusdem spe-

ciei probabiliter esse aequalis perfectionis seu intensioris; nusquam enim docent Concilia, characterem imprimi secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem, quemadmodum id definit Trident. de gratia sanctificante sess. 6. cap. 7. dicens: *Demum unica formalis causa (justificationis impij) est iustitia Dei, non quæ ipso iustus est, sed quæ nos iustos facit, quæ videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ: & non modo reputamur, sed verè iusti naminamur & sumus, iustitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram; quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem.*

Trident.

Quin etiam nulla prorsus dispositio praequiritur in anima ad impressionem characteris; semper tamen aliqua in homine adulto ad infusionem primæ gratiae justificantis, eodem Concilio eadem sess. cap. 5, declarante ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum praeveniente gratiæ sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, quæ nullis eorum existentibus meritis, vocantur; ut qui per peccata à Deo aversi erant, per eius excitantè atque adjuvantem gratiam ad convertendum factam ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando, disponantur.

idem.

De hac dispositione, ne contingat quæpiam ipsius defectu privari fructu gratiæ, operæ pretium duxi particularem instituisse Sectionem. Sit itaque

SECTIO QUINTA.

De Dispositione requisita ad gratiam Sacramentorum.

1. Dispositio alia habitualis, alia actualis.

Dispositio est duplex, una habitualis, altera actualis: ista potissimum consistit in habitibus supernaturalibus Fidei, Spei & Charitatis: hæc verò in ipsis actibus supernaturalibus Fidei, Spei, Charitatis & Poenitentiae, quos enumerans Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. ait: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divinâ gratiâ praeveniente, & adiuti gratiâ adjuvante, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à divina iustitia timore, quo utiliter concitantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in-*

Trident.

spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illum, tamquam omnium iustitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem; hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoate novam vitam & servare divina mandata.

Porro si problema hoc excutiendum proponitur, quænam istarum dispositionum sit perfectior? Citra probationem omnium oculis liquidissimè patet, actus cæteris paribus in ratione dispositionis præstare habitibus; hi quippe non disponunt, nisi vel improprie, quatenus per eos homo redditur dignior (ut ita dicam) receptione gratiæ, quam alius, qui ipsi caret: vel remotè solù, quatenus inclinât ad actus, qui sunt proxima & immediata,

2.

Actus in ratione dispositionis præstant habitibus.